

ANNE ROSSI-HORTO

SILMÄT
TOTTU
VAT
PIME
ÄÄN

LIKE

Otavan Kirjasäätiö on tukenut tämän kirjan kirjoittamista.

© Anne Rossi-Horto & Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

Kannen kuva teoksesta Jaana Paulus: *Humane parasite V*,
kivilitografia 2017 © Kuvasto 2022
Kansi: Satu Kontinen
Taitto: M. Pietikäinen

LIKE

Like Kustannus
Helsinki
www.like.fi

ISBN 978-951-1-42983-8

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

4041 0037
Painotuote

Teoksessa esiintyvien henkilöiden nimiä on tarpeen mukaan muutettu yksityisyyden suojelemiseksi. Paikannimiä, opiskelupaikkoja ja työpaikkoja on samasta syystä häivytetty siltä osin kuin on ollut tarpeellista.

Minnan päiväkirjojen lainaukset ovat suoria sitaatteja hänen kirjoittamastaan. Päiväkirjamerkinnoista on korjattu ainoastaan joitakin kirjoitusvirheitä ja välimerkkejä.

Teoksessa on lainauksia myös Minnan gradusta, jonka hän sai valmiiksi syksyllä 2012.

Wear your insides on the outside
Show your enemy what you look like
What you look like
What you look like
From the inside
From the inside

DEFTONES

En näe häntä enää, en tavoita häntä. Jäljellä on vain kasa päiväkirjoja, valokuvia ja paksu nippu printattuja sivuja. Valokuva tietokoneen vieressä. Suuret valkoiset puiset koukeroiset kehykset. Hän istuu Amsterdamissa jossain portailla ja katsoo kohti minua. Hän on melkein onnellisen näköinen vaikka näen silmissä väsymyksen ja huulilla pakotetun hymyn. Valokuvan edessä on keraaminen sydän, anatomisesti lähes oikean näköinen. Sinisen ja turkoosin sävyinen. Kuollut sydän. Näkeekö hän minut nyt? Juuri tässä nyt, tekemässä tätä?

Äidin ääni päässäni on alkanut vaieta. Se sanoo, että Minna kärjistää, Minna liioittelee, Minna valehtelee. Mutta se ei sano, että Minna on sairas. En kuuntele sitä ääntä enää. Minulle Minna ei valehtele. Hän on kertonut tarinansa ja näyttänyt minulle totuutensa.

ALKU

Miten tällaiset kirjat aloitetaan? Miten kirjoitetaan kirja jos sellainen on pakko kirjoittaa? Miten aloitetaan tällainen kirja, jossa kerrotaan surullinen tarina jolla on pitkät juuret ja loppu on ehkä kuvittelua tai muun vaikeasti määriteltävän matkaan lähtemistä? Aloitetaanko niin, että kerrotaan ensin, miten tarina päättyy, vai niin, että loppu tulee yllätyksenä kaikille, jopa minulle, kun teksti on ehtinyt sinne asti? Ai näinkö tämä loppuikin, yllättävää.

Vai kokeillaanko erilaisia aloituksia, eri vaihtoehtoja. Niitä on monta. Ne ovat tipahtaneet mieleeni kaupan hyllyjen välissä, matkalla hakemasta lapsia koulunpihalta kotiin, pimeässä loskaisessa illassa suuren autotien reunaa kulkiessa. Eri vaihtoehdot, niitä on monta ja parhaat tulevat aina vasta myöhemmin. Mutta tämä tarina ei tule muuttumaan, se on jo olemassa. Onko siis sama miten aloitan ja miten lopetan?

Minä aloitan siitä, mihin tarina sinun osaltasi loppui. Minulle tarinasi loppu tarkoitti jonkin erilaisen ajan alkua, jokin olisi kokonaan toisin, mutta ei kaikki. En suostu siihen, että kaikki muuttuu. Sinun tarinasi lähtee vain taaksepäin menneeseen.

En tiedä haluaisitko sinä, että minä kirjoitan tämän kirjan. Ensinnäkin varmasti vastustaisit, sanoisit että häpäisen sinut, sinun elämäsi, sen kuvan, joka sinusta jäisi muuten jäljelle. Sen kuvan, jonka olit tahtonut jättää jälkeesi, himmenevän, katoavan, tarkkaan valmistellun kuvan. Kauniin kuvan. Mutta se ei riitä minulle.

Ajattelen sinut tuohon työpöytäni viereen istumaan, huteralle puiselle tuolille. Kenenkään muun painoa tuoli ei kestäisikään. Niin, ja ethän sinäkään enää mitään paina, olet vain mielikuva, henkäys, muisto. Et

ole riisunut paksua harmaata villakankaista talvitakkiasi, ruskeat löysät housusi peittävät jalkasi, jotka olet asetellut ristiin. Kätesi lepäävät valkoisina sylissäsi. Rystyset, kuin vanhan naisen kädet. Käännät kasvosi minua kohden ja näen silmäsi. Ne verestävät hieman ja tumma, vähän levahtanut meikki rajaa katsettasi. Olet niin väsynyt vieläkin. Tunnen tuoksusi nenässäni, jonkin erikoisen miedon parfyymien ja sen alta juuri poltetun savukkeen tuoksun.

Siskoseni, sinä et pyytänyt minulta lupaa kuolla ja minä koston näin, minä kirjoitan, vaikka et haluaisi. Mitkä ovat muut motiivini? Vaikka se, että haluan elää onnellista elämää tästä eteenpäin. Haluan ymmärtää sinun elämäsi ja valintaasi ja sitten juosta lasteni kanssa kesäisellä niityllä hymyillen tuntematta viiltävää surua siitä, että sinä et enää ole mukanaamme katsomassa miten nuo sinulle kaikkein rakkaimmat nauravat ja elävät, niin kuin elämää voi elää vain se, joka ei ole menettänyt toivoaan ja iloaan.

Uhraan tähän vuosia, tähän kirjoittamiseen. Kirjoitan tätä juuri niin kauan, kuin se vaatii. Minulla ei ole kiire mihinkään. Mutta elän samalla, en uppoa tähän, teen tämän hitaasti, elämän sivussa. Tämä on uhrilahjani sinulle ja anteeksipyyntöni. Viimeinen rakkaudenosoitukseni. Anna anteeksi, että kirjoitan tämän kirjan. Näin se alkaa.

TAPANINPÄIVÄ 2012

Isä soittaa huolestuneena, että Minna ei ole vastannut tänään puheluihin. Olemme viettämässä joulua siinä kaupungissa, jossa opiskelin taiteilijaksi ja jossa anoppi asuu. Olen tyttöjen kanssa ulkoilemassa ja tytöt juokselevat suurissa lumikinoksissa ja liukastelevat jäällä. Puhumme isän kanssa kauan. Paljas käteni palelee, kun pidän puhelinta. Sanon, että ei kannata huolestua, ei Minna jaksa aina vastata puhelimeen, tiedän sen itse. Jos hän ei vastaa yritän soittaa myöhemmin uudestaan tai joskus hän jopa soittaa takaisin. Puhumme siitä, miten Minna pitäisi saada parempaan kuntoon. Sanon aikovani tulevana keväänä puuttua syömiseen rajummin, menen vaikka pakolla mukaan lääkärin tapaamisiin ja vaadin että asioiden on muututtava. Isä toteaa, että ei elämää voi toisen puolesta elää. Sanon, etten jaksa enää olla koko ajan tukena ja auttaa. Minulla on kolme lasta, joilta huomioni ja voimani on pois, kun tuen Minnaa. Onhan hänelle löydetty asunto pitkän etsimisen jälkeen ja muutto on hoidettu. Kaikki on nyt kiinni hänestä.

Isä aavisti jotain, olen siitä varma.

Jatkamme tyttöjen kanssa matkaa puutaloalueen läpi katsomaan taloa, jossa asuimme 20 vuotta sitten. Asunto oli suuren vaaleanvihreän puutalon kivijalassa, kotia lämmitettiin osittain puulla ja vesi oli kylmää. Silti se oli ihana asunto. Asuinalue on muuttunut vuosien mittaan ja on vaikea löytää tuttuja katuja. Äkkiä nuorimmainen alkaa itkeä rajusti. Kokeilen kädet ja niskan ja ne ovat lämpimät, en saa häntä rauhoittumaan. Talo löytyy ja katsomme sitä hetken mutta jatkamme pian matkaa, sillä itku jatkuu. Kerron lapsille lähellä olleesta leipomo-kahvilasta, jossa joskus kävimme sunnuntaisin syömässä kermatäytteiset leivokset kahvin kanssa ja lukemassa Hesaria, se oli luksusta köyhään opiskelijaelämään.

Kävelemme ulos puutaloalueelta loivaa mäkeä alas ja jatkamme matkaa pitkää kävelytietä kohti keskustaa.

Sitten isä soittaa uudestaan. Juuri tässä kohtaa, keskellä kävelytietä. Pysähdyn.

Nyt olisi vähän ikävämpää asiaa.

Poliisit kävivät.

Mitä isä sitten sanoi, en muista. Sanoiko hän heti, että Minna on kuollut. Vai sanoiko hän, että nyt on Minnaan liittyviä huonoja uutisia. Alan huutaa ei Minna, ei Minna. Lapset ymmärtävät heti, että jotain kamalaa on tapahtunut. Ei Minna, tule takaisin, peru tekosi heti. Entä jos hän onkin sairaalassa. Ehkä hän ei olekaan kuollut. Ei, tämä on totta. Kävelemme eteenpäin. Työnnän lastenvaunuja paksussa lumessa ylämäkeen. Toistelen ei Minna, ei Minna. Ei Minna.

Lapset, Minna-täti on kuollut. Sanon tämän keskellä suurta mäkeä, leveän autotien reunassa, entisen huonekalutehtaan vieressä. He alkavat itkeä ja huutaa. Puskemme eteenpäin lumessa ja soitan Tee-mulle, että Minna on kuollut. Jotenkin aivoni muodostavat lauseen: tämä ei tule pilaamaan teidän elämänne. Sanon työille; tietäkää se, tämä ei tule pilaamaan elämäänne. Perille päästyämme luovutan lapset isälleen ja lähden yksin kävelemään. Ostan röökkiä ja annan sen palaa. Kävelen ja kävelen. Pitkin omakotitaloalueita, teatterin ja kirjaston ohi, pitkin keskustan katuja vanhan taidekouluni luo ja siitä ohi. Soitan kahdelle ystävälle ja kerron tapahtuneesta. Soitan myös Minnan entiselle poikaystävälle, joka oli paikalla kun Minna löydettiin. En muista mitään tuosta puhelusta. Mutta muistan kadun, jolla seisoin, kun puhuimme.

Seuraavana yönä en nuku. Vajoan johonkin horrostilaan. Makaan sängyssä jähmettyneenä ja käteni ovat kylmät. Mietin, että tällä hetkellä Minna makaa ruumishuoneella luultavasti tässä samassa asennossa, selällään ja kädet lantion sivuilla. Jäykkänä ja kylmänä. Tuntuu kuin se sama kylmyys, joka ympäröi häntä, tavoittaisi minunkin kehoni lämpimän peiton alla, perheen lähellä. Sisälläni on kylmää. Tärisen.

Aamulla asia tuntuu epätodelliselta. Ei tätä ole oikeasti tapahtunut. Kohta soitan Minnalle ja kerron, että tänään tulemme kotiin.

Kotiovea avatessani en vielä tiedä, että poliisit ovat käyneet tavoittamassa myös minua kertoakseen viestin. Onneksi emme olleet kotona. Ajattelen isää, joka on vastaanottanut heidät pikku kaupungissa. Kuvittelen hänen muutoinkin vakavat kasvonsa ja sanansa poliisille: Tulkaa sisään. Keitetäänkö sumppia. Haluan kuvitella, että poliiseilla on ollut aikaa istua keittiön pöydän ääreen juomaan kahvia ja käydä tapahtunutta isän kanssa läpi. En koskaan kysy, tapahtuiko näin, mutta se on lohduttava ajatus. Tilanteen vakavuus, arvokkuus, lopullisuus.

En muista missä vaiheessa soitin äidille. Myöhemmin kuulin, että isän soitettua hänelle ja ilmoitettua tapahtuneen hän oli rynnännyt vessaan oksentamaan.

ASUNTO

Perjantaina menen yksin Minnan asunnolle. Soitan huoltomiehen avaamaan oven. Hän kirjoittaa hämillään laskun oven avaamisesta mutta en aio maksaa sitä. Hei Minna, tulin käymään. Asunnossa kaikki on kohdallaan. Kaikki kauniit esineet on aseteltu uusille paikoilleen, muutosta on vajaa viikko. Oven ulkopuolella on lattiamoppi ja yksi purkamaton kirjalaatikko. Frida Kahlon naama pilkottaa banaanilaatikon aukosta. En ymmärrä miksi tämä yksi laatikko on ulkopuolella, kerrostalon rappukäytävässä. Onko se ollut jotenkin tiellä, ja ambulanssi-ihmiset tai poliisit ovat nostaneet sen ulos? Outoa. Keittiön pöydällä on joitakin sydämen toiminnan tutkimiseen liittyviä valkoisia tarrapaloja. Niitä on siis käytetty. Hänen sydämensä, hänen pieni hauras sydämensä.

Vessassa hammasharja seisoo keltaisessa Arabian kahvikupissa ja siinä on paljon tahnaa, kuin viimeinen hampaidenpesu olisi suoritettu huolimattomasti. Tai raivokkaasti. Jääkaapissa on puolikas kauramaitopurkki ja puolikas verigreippi. Pöydällä on avokado ja kaksi tomaattia. Mitään muuta ruokaa ei ole. Roskiksesta löydän verigreipin kuoria ja pienen puisen hevosen, jonka olen joskus antanut lahjaksi. Siitä puuttuu yksi pyörä hevosen jalan alta ja yksi silmä. Miksi se on roskiksessa? Nostan sen esiin ja asetan uuden punaisen valurautaisen teepannun viereen. En usko, että hän haudutti kertaakaan siinä teetä.

Sängyllä on siististi pinossa vaatteita, yöpuku, parit housut ja paitoja. Sängyn vieressä avattu tyhjä matkalaukku. Hän oli pakannut ja keskeyttänyt sen ja tehnyt tekonsa loppuun. Sängyllä on jotain köyden tyyppistä ja yksi leveä nahkavyö. Liian leveä nahkavyö, naurettavan leveä nahkavyö, sopimaton hänen tarkoituksiinsa. Oliko hän punninnut niiden käyttökelpoisuutta ja valinnut sitten tavallisen mustan vyön, joka edelleen roikkuu katossa. (Myöhemmin kiipeän samalle tuolille kuin hän ja otan poikki leikatun vyön pois kattokoukusta. Se on niin irvokkaan näköinen katossa roikkuessaan. Haluan tuhota sen. Menen takapihalle ja heitän sen kaikella voimalla pusikkoon. Paljon myöhemmin haluaisinkin sen itselleni, muistoksi. Mutta siihen kohtaan, mihin heitin vyönpätkän, on rakennettu jokin pieni huoltorakennus. Tuolista, jolla hän seisoi, hankkiudun eroon. Samoin matosta, jolla hän viimeisenä makasi.)

Kukkaro ja kännykkä ovat siististi esillä keittiön työtasolla. Kelakortti ja opiskelijakortti asetettuna lompakon viereen. Oliko hän vai poliisi laittanut ne siihen?

Seison yksin torin laidalla, kun soitan poliisille ja kysyn missä hän on nyt, mihin olette siskoni vieneet. Saan osoitteen ja puhelinnumeron ja varaan ajan seuraavalle viikolle. Katsomista pitää valmistella, sinne ei voi noin vain rynnätä kuollutta katsomaan. Ja ruumiinavaus pitää tehdä ensin. Sitten saan nähdä siskoni, kauniin siskoni. Isä yrittää estää aikeeni. Hän on sitä mieltä, että minun ei kannata mennä katsomaan kalmoa.

Että se näky voi jäädä kummittelemaan mieleeni. Mutta mikään ei voi muuttaa päätöstäni.

Päivät ennen hänen näkemistään käytän asunnolla roikkumiseen. Availen kaapit, selaan paperit, haistelen hänen käyttämänsä shampoot ja suihkugeelit. Kastelen kaksi traakkipuuta ja palmuvehkan. Tavallaan viihdyn asunnossa. Tämä on viimeinen paikka, jossa hän hengitti, siksi haluan olla täällä niin kauan kuin se on mahdollista. Pian joudun tyhjentämään kaiken. Asunnon omistajalle on vaikea soittaa. Teemu tekee sen, kun isä ei tunnu pystyvän. Saamme aikaa kuukauden tai niin kauan kuin tilanne vaatii. Annan itselleni aikaa kuukauden, sitten tämän on oltava tyhjä.

JÄLLEENNÄKEMINEN

Kävelen koko pitkän matkan paikkaan, jossa häntä säilytetään. Oloni on melkein hilpeä oksettavan tunteen alla. Olen iloinen, että näen hänet. Matkalla laulan yksin ääneen: maa on niin kaunis, kirkas luojaan taivas, ihana on sielujen toiviotie. Vai lauloinko: niin kaunis on maa, niin korkea taivas, soi lintujen laulusta kukkiva kunnas. Ja varjoisat veet... Aika on eron ja jäähyväisten. Kyynelet valuvat poskiani pitkin. En välitä mitä vastaan tulevat ajattelevat. Näen hänet vihdoinkin! Minulla on ollut ikävä!

Tapaamme ystävän kanssa kadulla rakennuksen edessä. Olen pyytänyt hänet mukaan sillä en tiedä mitä minulle voi tapahtua kun näen siskon. Paikka on alakerrassa, ikkunattomassa kappelissa. Olen suihkuttanut rintakehäni vahvaa hajuvettä, jota en koskaan enää aio käyttää. Pelkään kuolemanhajua ja haluan estää sen pääsemisen nenääni. Saattaja avaa oven ja lähtee pois. Hämärässä huoneessa lepattaa tekokynttilä. Vai oliko se oikea, en muista.

Hän makaa valkoisen lakanan peittämänä korkealla pedillä. Vain kasvot näkyvät. Hän on niin pienen ja laihan näköinen. Viikko kylmäkaapissa ja ruumiinavaus ovat muuttaneet hänen piirteensä. En tuntisi häntä, jos hän tulisi tuollaisena vastaan! Nenä piirtyy terävänä kasvoista, nyt se muistuttaa ensimmäistä kertaa minun nenääni. Kasvot ovat sileät ja silmät ihan vähän raollaan. Silmän valkuainen näkyy hieman ripsien välistä, kammottavaa jos pupillit näkyisivät, mutta ne ovat varmaan kiertyneet johonkin ylös tai alas. Toinen silmä on painunut sisäänpäin. Huulet ovat sinivioletit ja hampaat pilkottavat niiden välistä. Huolellisen ja pitkän oikomishoidon läpikäynyt purukalusto. Otsalla ja ohimolla on punertava ruhjeen näköinen. Mikä se on? Hiukset ovat oudon säkkyrällä, ikään kuin ne olisi pesty ja jätetty sekaisin päälaelle. Veri on pitänyt pestä pois.

Hei sisko, minä tulin katsomaan sinua. Kyllä sinä tiesit, että tulisin. Oliko pakko panna minut tähän tilanteeseen. Kosketan hiuksiasi. En uskalla koskea ihoa, silittää poskea. Melkein haluaisin nostaa lakanaa ja katsoa mitä sinulle on tehty. Sinun kidutettu kapea kehosi. Hiljentyneet keuhkot, vaiennut sydän. Veri ei kohise enää raajoissa. Oliko pakko?

Kun kuolleen siskon katsominen on hoidettu, voin jatkaa käytännön asioiden hoitamista. Kaikki tavarat on käytävä läpi koska asunto täyttyy saada tyhjennettyä. Ajattelen jostain syystä, että äiti ja isä tekisivät sen, mutta pian tajuan, että näin ei tapahdu. Tajuan, että minä olin lähin, minun on hoidettava tämä kaikki. Oleilen yksin asunnossa. En näe kummituksia. Mielikuvitukseni ei tavoita siskon viimeisiä tunteja tässä huoneessa. Ympärilläni on suoja.

Sitten eräänä päivänä tunnen, etten halua tulla enää kertaakaan asuntoon yksin. Ruskean lipaston päälle nojaamaan asetettu peili on nähnyt kaiken mitä asunnossa on tapahtunut. Yhtäkkiä olen varma, että peili on tallentanut näkemänsä ja voi välähdyksinä näyttää kaiken minulle. Alan pelätä. Pyydän aina jonkun mukaan. Jokainen hänen tavaransa käydään läpi. Kaikki minkä hän on laittanut paikalleen, asetellut, koskenut näihin samoihin esineisiin vain päiviä aikaisemmin.

VIIMEINEN LAHJA

Missä ovat hänen päiväkirjansa? Tiedän että niitä on paljon, mutta ovatko ne tallella? Entä jos hän on tuhonnut ne? Neljä viimeistä hän on jättänyt esille valkoisen lipaston päälle. Ehkä hän oli lukenut niitä viimeisinä päivinä tai viimeisenä yönä, jonka hän oli valvonut ehkä kokonaan. Missä ovat muut kirjat, ne joista puhuimme joskus ja ajattelimme yhdessä kirjoittavamme niiden pohjalta kirjan nimeltään Itsemurhaajien lapset. Yhteistä mustaa huumoriamme, mutta silti niin totta. Tarinassa olisi ollut äiti, isä ja kaksi tytärtä. Tarina olisi ollut makaaberi ja musta, mutta ehkä joukossa olisi pilkahdellut huumoriakin.

Loput kirjat ovat vaatekaapin lattialla pahvilaatikossa. Niitä on järkyttävä määrä, paljon enemmän kuin olin ajatellut. Päätelen, että kaikki ovat tallella. Päätän alkaa lukea niitä välittömästi. Oikeastaan heti kun astuin ensimmäistä kertaa hänen tyhjään asuntoonsa, ajattelin hänen päiväkirjojaan.

ENSIMMÄINEN VUOSI

*

KEVÄT, ENSIMMÄINEN KEVÄT

Tammikuun päivät tyhjennän hänen asuntoaan ja yöllä kun muu perhe nukkuu, luen hänen elämänsä päiväkirjoista. Istun yksin keittiössä ja luen. Aloitan viimeisistä päiväkirjoista. Sitten siirryn alkuun. Kirja kirjalta. Yksitellen. 46 kappaletta. Tammikuu on kääntynyt helmikuuksi kun saan viimeisenkin päiväkirjan luettua. Ja kun tämä ensimmäinen kierros on ohi, aloitan uudestaan. Ja uudestaan. Ajattelen että Minnan päiväkirjojen mukaan lähteminen on matka, jonka pituutta ja vaikeutta en tiedä.

Hänen asunnostaan siirretään vähitellen tavaroita meille. Ensimmäisessä kuormassa tuon valokuva-albumit sekä ne kirjat, jotka olen valinnut säilytettäväksi. Päiväkirjat olen kantanut jo aikaisemmin itse kotiin. Kun kuorma kaartaa takapihalle, pihan yli lentää valtava parvi huutavia mustarastaita. Niitä on melkein pelottavan paljon. Hän tulee ilmoittamaan mustarastaiden hahmossa, että näkee mitä teen, että ensimmäisenä pelastan hänen kaikkein henkilökohtaisimmat asiansa ja vaalin niitä kotini suojassa. Kaikki muu on maallista tavaraa, kaiken muun voi hukata mutta ei näitä, joissa hänen elämänsä on jäljellä kuvina ja sanoina.

Kaupungilla vastaan tulee joskus joku tutun oloinen. Punertavat hiukset tai ennemminkin vaaleat hiukset, sellaiset hiukset, joista näkyy, etteivät ne ole sen väriset kuin ihmisellä luonnostaan on. Ilman kypärää ajava nainen tai joku, joka muulla lailla muistuttaa häntä. Vaikka joku

hyvin hoikkarakenteinen, jolla on harmaat tai ruskean sävyiset vaatteet. Hän tulisi luoksemme pyörällä ja tervehtisi tyttöjä. Hän sanoisi: Olen menossa syömään (tai kotiin tai yliopistolle). Olen niin väsynyt. Niin hän sanoisi. Tytöt katsoisivat häntä ihailien ja rakkaudella. Ihana Minna-täti.

Voi Minna, nyt minä olen niin väsynyt.

Koko kevään metsästä vanhempien virkatodistuksia perunkirjoituksia varten. He eivät osallistu siihen. Soittelen ympäri paikkakuntia ja jäljitän heidän menneitä asuinpaikkojaan. Lähettelen siskon laskuja sossuun ja otan ne uudelleen vastaan sossusta ja maksan ne. Kun asunto on tyhjä, katkaisen sähkösovimuksen. Ilmoitan pankkiin, ettei opintolainalla ole enää maksajaa. Varmistan, että hänen kuntosalijäsenyytensä ei jatku. Siirrän saamaani matka-apurahaa. Puhun puheluita vanhemmille ja pyrin varmistamaan etteivät he tapa itseään tai kuole muuten. Kukaan meistä ei käytä sanoja suru, ikävä tai kauhu. Kukaan ei itke. Olemme asiallisia ja viileitä puhuessamme toisillemme. Hoidetaan nyt saatana tämä homma loppuun ja unohdetaan sitten. Valehtelen heille ettei Minnan päiväkirjoja löytynyt. Pidän ne omana salaisuutenani. Minun ja päiväkirjojen väliin ei pääse kukaan. Ne ovat minun.

Näen Minnan entistä poikaystävää ja pyrin varmistamaan, ettei hän syytä itseään. Olen rationaalinen ja järjestelmällinen jotta maailma ei romahtaisi. Töihin palaan heti tammikuussa. En muista koko keväästä paljon mitään. Ilmoittaudun itsemurhan tehneiden omaisten vertaistukiryhmään. Perun osallistumiseni ja päätän sen sijaan pelata sulkapalloa ystävän kanssa kerran viikossa. En halua mennä johonkin ryhmään kertomaan mitä olen kokenut tai kuulemaan mitä muut ovat kokeneet. En muista mitä olen opettanut koko kevään ja missä. En muista miksi olen opettaja. Jatkan nuorimman lapsen imetystä koska haluan tuntea että elämä jatkuu. Iloitsen lapsistani, he ovat ihmeellisiä. Yritän olla läsnä perheelle että he eivät luulisi etten selviä tästä. Olen päättänyt että he selviävät tästä. Itsestäni en vielä tiedä mutta voin auttaa muita kestämiin. Yritän jatkaa elämäni. Yritän olla vahva. En uskalla olla surullinen sillä silloinhan joku voisi ajatella että hajoan. Tukeudun muutamiin

ystäviin, heihin jotka eivät kyllästy synkkiin puheenaiheisiini. Muistan heitä rakkaudella ikuisesti.

Voimavarani eivät riitä hautajaisten miettimiseen kuin vasta myöhemmin keväällä. Kukaan muu ei osoita kiinnostusta siihen pidetäänkö hautajaisia vai ei. Jo tammikuussa käyn sossun suosittelemassa hautaus-toimistossa. Olen kiitollinen että hän oli loppuajoina sossun asiakas, hän tarvitsi eron takia apua muuttokuluihin. En joudu maksamaan ainakaan ihan kaikkea itse. Sossu hoitaa omansa hautaan. Tunnelma hautaus-toimistossa on kolkko, asiakaspalvelija niukkasanainen. Jopa tily. Tottunut varmaankin palvelemaan vähävaraisia tai sossun asiakkaiden omaisia. Valitsen halvimman mahdollisen uurnan. Muuta sossu ei varmaan maksaisikaan. Mietin hautakiveä, sillä ei ole kiirettä. Klikkailen yöllä huvikseni ohjelmaa, jolla voi suunnitella kiven. Taiteen maisterin papereista ei tässä kohtaa ole mitään hyötyä. Jätän vahingossa yhteystiedot ja he ottavat yhteyttä, muuten en varmaan olisi saanut kiveä tilattua. En jaksaa muuttaa ensimmäisenä tekemääni suunnitelmaa, valitsen kiven välinpitämättömästi.

Käyn hänen vanhassa työpaikassaan kysymässä voimmeko käyttää tilaa muistotilaisuuteen. Alan itkeä kahvipöydässä, kun keskustelemme tilaisuuden järjestelyistä. Sanon että en pysty tähän. Läsnä olevat ovat kiusaantuneita. Joudun päättämään ja tekemään kaiken yksin, kaikki pakolliset asiat, kaikki järjestelyt, kaiken paskan. Ehkä haluankin tehdä kaiken yksin. En halua päästää ketään hänen ja minun väliin. Siskoani ette minulta vie saatana. Muistotilaisuus lähestyy vääjäämättä. Niin, ja sitä edeltävä ikävämpi tapahtuma, eli uurnan maahanlasku. Kuulostaa kauniilta: uurna lasketaan maahan. Uinu sisko uurnassa. Ei kuulosta kauniilta. Tuhkaksi poltettu ruumis puu- tai pahvilaatikossa upotetaan maakuoppaan ja peitetään. Hei hei sisko.

Kevään ensi kuukausina kerrostalomme rappukäytävässä on tulipalo, joku bileistä poistunut hyypiö on sytyttänyt sen tahallaan aamuyöllä. Lastenvaunumme palavat muiden lastenvaunujen joukossa. Rappukäytävä on mustan noen peitossa pitkään. Keskimmäinen lapsi ei uskalla

kävellä rappukäytävän läpi muutoin kuin silmät suljettuna. Tämän kaiken keskellä asunnon omistaja ilmoittaa tarvitsevansa asunnon omiin tarpeisiinsa. Alamme järjestää muuttoa, ja kasaantuvien ylimääräisten menojen vuoksi käännyn isän puoleen. Iskä haluatko osallistua muistotilaisuuden tarjoilun hankintaan. Saarna yli varojen elämisestä särkee tällä kertaa sydämeni. Miten joku voi olla noin julma suustaan ja ajatuksiltaan? Hetken ymmärrän siskoni tunteen vanhempien täydellisestä välinpitämättömyydestä häntä kohtaan. Onko tämä edes totta? Onko tämä minun tulkintaani vai tulkitsenko tilanteen Minnan kokemuksen läpi? Itken pitkästä aikaa tiskien päälle, lapset eivät ehkä huomaa. Hae pankista lainaa, niin ne muutkin tekevät. Voi jumalauta, muissa tapauksissa vanhemmat hoitaisivat lapsensa itse hautaan. Se ei ole minun tehtäväni. Te olette vielä elossa.

Kylmä kevät kääntyy kituliaasti kesää kohti. Muistotilaisuus tulee ja menee. Juuri sitä ennen tililleni ilmestyy rahaa tarjoiluja varten. Hautajaispäivänä itken todella vähän. Hymyilenkin, laulan kovaan ääneen haudalla ja puhun ihmisille. Kaulassani on oranssi huivi. Pelkään, että isä ei tule hautajaisiin. Äiti tulee jo ajoissa tekemään ruokaa muistotilaisuutta varten. Sitten isä tulee kuitenkin. Äiti ja isä istuvat samassa pöydässä. He eivät ole nähneet toisiaan moneen vuoteen. Edellisen kerran keskimmäisen jossain syntymäpäiväjuhlissa. Nyt hautaamassa yhteistä lasta. Mistä silloin voi puhua.

Muistotilaisuudessa tapaan Minnan työkavereita joista montaakaan en tunne. Serkut, joita näen näköjään vain hautajaisissa. Minun ystäväistäni ne jotka tunsivat Minnankin. Viimeisen poikaystävän perhe. Videotykiltä pyörii kuvakooste Minnan elämästä. En pysty katsomaan sitä. Isommat tyttäreni soittavat pianoa. Keskimmäinen lapsistani laulaa soittaessaan itse tekemänsä kappaletta: *Niin, niin se on, että saat, olla mun enkelini...*

Hautakivi tulee vasta kesän alussa. Kevät on niin myöhässä, että kiveä ei ole voinut laittaa paikoilleen aikaisemmin. Käymme lasten kanssa haudalla, Minnan nimi hehkuu tuoreena ja pronssikultaisena

punertavasta ja kulmistaan pyöristetystä kivistä. Kaksi pronssin väristä lintua istuu kiven päällä. Siinä me siskokset nököttämme jähmettyneinä toistemme vieressä nokat kallistuneena kohti hautaa. Kivi on yllättävän paksu ja jykevä, komeampi ja näyttävämpi kuin monet muut. Ajattelen, että hän ei olisi pitänyt kivistä. Hän olisi varmaan halunnut vaalean okran värisen mahdollisimman ohuen kiven, siron, mattapintaisen, hie-man karhean, nimensä ohuilla ja eleganteilla kirjaimilla, ehkä hopealla tai mustalla. Mahdollisimman pienet tekstit kiven keskellä. Ehkä lyhyt runo, jokin mietelmä nimen alla. Vaikka Edith Södergrania. Ei lintuja tai muuta ylimääräistä. Mitä väliä, minun tehtäväni oli valita kivi. Voin melkein kuvitella hänen tyytymättömän ilmeensä hautakiven äärellä. Tätä ajatellessani ymmärrän miten hän ei ollut tyytyväinen mihinkään elämässään. Tyytymättömyys: rasittava asenne, korjaamaton, piinaava ja elämän pilaava.

Asumme nyt lähellä hänen hautaansa, olisiko hän arvannut sen? Muutto ja hautajaiset viikon sisällä toisistaan. Aikamoinen suoritus. Elämä loppuu, elämä jatkuu. Mustarastas on tehnyt pesän uuden asunnon parvekkeen alla olevan pyörän koriin.

Myöhemmin kesällä olemme uimassa Lapinlahden entisen mielisairaalan pienellä uimarannalla. Muistelemme tyttöjen kanssa edellistä kesää, heinäkuuta, kun olimme samassa paikassa piknikillä. Minna oli palannut samana päivänä Amsterdamista, viimeiseltä matkaltaan. Hän tuli pyörällä luoksemme tuomaan tuliaisia tytöille. Keksejä ja muita herkkuja. Ilma oli varmasti mitä lämpimin, mutta hänellä oli pitkät paksut housut jalassa ja pitkähihainen paita. Tuokion hän vietti kanssamme viltillä ja katsoi jopa pienen hetken tyttöjä, kun kävin salatupakalla nurkan takana. Mihin hän sitten suuntasi? Jumppaan, kotiin, gradua miettimään? Luulen, että hän tiesi ulkomaanmatkan olleen viimeisensä. Surua ja luopumista.

KOLME MUSTAA LAATIKKOA

Ensimmäisen kevään aikana Minnan kuoleman jälkeen siirrän päiväkirjat pahvilaatikosta suureen vanhaan matkalaukkuun. Niitä on kuitenkin niin paljon, että matkalaukku on epäkäytännöllinen, liian painava, haluan saada kirjat jonkinlaiseen järjestykseen. Siirrellessäni matkalaukkuun asunnossa tuntuu kuin vetäisin painavaa raatoa perässäni, kuin olisin tunkenut jonkun ruhon matkalaukkuun. Ostan kolme mustaa kannellista pahvilaatikkoa, neliön muotoista, metallireunoin kantattua. Asettelen kirjat niihin ja ne sopivat juuri ja juuri. Tästä lähtien kolme mustaa laatikkoa ovat aina esillä, kirjoituspöydän lähellä.

Ajattelen päiväkirjoja hellyydellä mutta samalla tunnen pientä kauhua. Ne ovat lahja Minnalta minulle. Suurin mahdollinen lahja. Tai suurin olisi ollut se, että hän olisikin halunnut elää. Mutta se olisi ollut liian iso lahja, mahdoton annettavaksi. Ajattelen että Minna halusi antaa minulle mahdollisuuden ymmärtää miksi hänen täytyi kuolla. Hän halusi että ymmärrän.

Olen ahminut Minnan elämää, sana sanalta, sivu sivulta. Etsinyt jotain selitystä. Etsinyt tapahtumia, joiden en tiennyt tapahtuneen (raiskaus, pahoinpitely, ylitsepääsemätön nöyryytys, hylkääminen tai jotain muuta mitä en osaa edes kuvitella). Olen etsinyt jotain selkeää syytä, jotain käsittämättömän julmaa, rumaa, tuhoavaa. Jotain niin kammottavaa, että se selittäisi hänen halunsa poistua tästä maailmasta.

En ole löytänyt mitään.

En ole löytänyt muuta kuin hänen koko elämänsä.

TEHTÄVIÄ

TEHTÄVÄ: Selitä yhdellä sanalla siskosi päiväkirjat. Etkö pysty? No selitä siskosi päiväkirjat monilla sanoilla. (musta pyörre, lyönti kasvoihin, ruhje, tulvahdus, kuoleman syleily, tukehtuminen, rakkaus, sanat, niin kauniit sanat)

TEHTÄVÄ: Mikä sana selittää hänen elämänsä, jos saat käyttää vain yhtä sanaa? Tämä on helpompi. Se sana on vääristymä. Vääristynyt kokemus itsestä, muista, maailmasta. Mutta se sana ei selitä päiväkirjoja, ne ovat totta. Ne olivat totta. Hänen elämänsä oli totta.

TEHTÄVÄ: Käytä määrittämätön aika elämästäsi siskosi päiväkirjojen lukemiseen, ymmärtämiseen ja niiden työstämiseen valitsemallasi tavalla.

Hyvä on. Nyt minä ryhdyn tähän. Aika on ehkä kypsä, minä olen valmis. Olen lukenut päiväkirjat kolme kertaa kokonaan läpi. Tällä neljännellä kerralla alan kirjoittaa päiväkirjamerkintöjä tekstiksi koneelleni. Materiaalia on järkyttävä määrä mutta nyt minä aloitan.

KOLMAS MUSTA LAATIKKO

PÄIVÄKIRJAT 30-33
2000-2002

”Kuolema katsoo sisään väärennetyn peilin lävitse.”

MINNAN PÄIVÄKIRJA 17.4.2000